

mest, er, at der intetsteds, hverken i forord, indledning, selve bogen eller på flappen, siges noget som helst om, hvilken målgruppe denne bog henvender sig til.

Forfatterne fremhæver ganske rigtigt, at formidling er mere »end et sprogligt eller formidlingsteknisk problem« (s. 21). Tilsvarende kan jeg kun tilslutte mig følgende programatiske erklæring: »Forskning og formidling skal ikke tænkes uafhængigt af hinanden, tværtimod er det

vigtigt, at modtageren og dennes interesser bliver tænkt med helt fra begyndelsen« (s. 203). Så meget mere interessant ville det have været at få at vide, hvorledes denne samtænkning har bestemt denne bogs indhold og fremstilling!

Der er ting i bogen, jeg er uenig i; men som helhed er jeg blevet beriget med mange frugtbare tanker om min egen formidling og om mine bestræbelser på at indføre de historiestuderende i formidlingens ædle, men vanskelige kunst.

Norsk inspiration til dansk byhistorie?

Af Helge Paludan

Steinar Supphellen (ed.): *Urban history. The Norwegian Tradition in a European context. A report from the Conference in Urban History in Trondheim 21.-22. 11. 1997*. Trondheim Studies in History 25. (Historisk institutt, NTNU, 1998). 152 s., 175 n.kr.

Norske historikere har et problem, som fagfæller i de fleste andre lande ville ønske, at de også havde: Deres landsmænd interesserer sig for historie. Intet andet land overgår Norge i produktion af antal verdenshistorier i mange bind pr. indbygger og rigshistorier i lige så mange. Hertil kommer en tæt strøm af publikationer om fortiden i det langstrakte lands enkelte bygder.

Derfor kunne det naturligvis heller ikke gå stille af, at byen Trondheim i 1997 mente at kunne fejre sin 1000-årsdag. Byens styre havde til dagen bestilt en ny Trondheims historie i seks bind. Den 6. marts 1997 blev værket, som historikere fra byens universitet havde arbejdet på i ti år, ved en højtidelighed overdraget til byen.

Megen anden festivitas sluttede sig i årets løb hertil, og i november afholdtes en konference med udenlandsk deltagelse om emnet byhistorie. Foredragene ved konferencen, der oplyses at have haft godt 40 deltagere, foreligger nu i bogform, på engelsk, og »i den rækkefølge, hvori de blev holdt«. Om der i sidstnævnte bemærkning fra redaktionens side, kan lægges noget, unddrager sig vurdering. At sproget er engelsk, må hænge sammen med det i selve konferencetitlen udtrykte ønske om at sammenholde den norske tradition med den måde, man udforsker byhistorie på i andre lande. Det er dog ikke sådan at forstå, at de succesrige nordmænd vil bekære frustrerede udenlandske kolleger om, hvordan produktet skal markedsføres. Tværtimod: Selv om nordmændene vanskeligt kan skjule, at de anser deres bygdehistorie for verdens mest vellykkede lokalhistorie, gør de sig dog ganske mange bekymringer over, om dette nu også er rigtig videnskab i international forstand. Lad det være sagt med det samme: Der er kommet en ko-

lossalt inspirerende bog ud af, at nordmændene har sat sig for at gennemdrøfte deres egne anfægtelser i den anledning. Det lykkes i imponerende grad på et begrænset sidetal at orientere læserne om forskningens og forskningsdiskussionens tilstand inden for den efterhånden særdeles selvstændige forskningsdisciplin »urban history«. Eneste indvending er, at man på en distraherende måde har undladt at oplyse fødselsår og faglige data på forfatterne. Danske læsere og læsere i endnu fjernere lande har ikke nødvendigvis rede på norske fagfællers alder og faglige produktion.

Omkring emnet byhistorie udspinder sig imidlertid på den lille bogs sider en af de karakteristiske norske forskningsdebatter, hvor tingene ikke pakkes ind, og man på det nærmeste opsøger uenigheder for debattens skyld.

Diskussionen indledtes i Trondheim af Anders Kirkhusmo, en af bidragyderne til Trondheimværket. Hans alder oplyses ikke, men sigtet har nok fra arrangørernes side været at indlede konferencen med et åbningsbrøl fra en nogenlunde ung løve. I hvert fald lægger han ud med at tegne et billede af norsk lokalhistorieforskningens store folkelige gennemslagskraft som på samme tid norsk historievidenskabs mest indlysende kvalitet og dens største problem. Den har været årsag til, at der rundt om i Norges bygder sidder overordentlig mange brændende interesserede mennesker og sysler med lokalhistorie, ofte med resultater, der offentliggøres. Disse glade amatører er imidlertid, hvis norsk historievidenskab vil sammenligne sig med den internationale (og det vil den!), ikke indlysende for rigtige videnskabsmænd at regne. Deres metoder og problemstillinger forekommer den store verden primitive, blandt andet fordi de tager udgangspunkt i bygdens lilleverden og lader den sætte problemerne. Disse amatører er dog ingenlunde alene

om at skrive de norske lokaliteters historie; thi i Norge beskæftiger alle historikere sig med lokalhistorie. Universiteterne fungerer som centre for det lokalhistoriske arbejde, og mange lokalhistoriske fremstillinger forfattes af universitetsprofessorer. Ja, det er vist vanskeligt at blive professor uden at have aftjent sin lokalhistoriepligt.

Måske i en art selvforsvar hylder akademisk uddannede lokalhistorieforskere da den opfattelse, at deres særlige opgave er at have blik for den internationale komparation på feltet. Kirkhusmo synes at tildele de »professionelle« historikere den særlige opgave at holde øje med både hjemlige og udenlandske undersøgelser med henblik på at skabe en norsk lokalhistorisk syntese, som udtrykker sig i en international terminologi og opererer med problemstillinger, der har internationalt vingefang.

Sagen er dog ømfindelig, idet de udenlandske ideer ingenlunde altid forekommer de norske amatører inspirerende. Ikke mindst når emnet er byer, er nemlig hele fagtraditionen forbundet med land-by-modstillingen, der har spillet en stor rolle i norsk politisk og kulturelt liv. I det 19. og langt ind i det 20. århundrede anså landdistrikternes befolkning sig for på det nærmeste at være i krig med byernes eliter. Bondelivet ansås for særligt norsk, og agrare værdier kom til at spille en stor rolle for nationens tilblivelsesproces.

På den måde kom bygdenorges mentalitet til at præge også historieskrivningen. Byhistorie blev en problematisk aktivitet i og med, at bylivet stod for det problematiske og bondelivet for det rigtige liv. Især ansås byen over alle, Oslo, som Jan Eivind Myhre skriver, for en gøgeunge i den nationale rede. Små og store byer ansås for brohoveder for fremmedherredømme og fremmed kultur. Historiefaget var i grunden indtil perioden efter 2. Verdenskrig funderet i

denne byfjendtlige forestillingsverden. Et resultat heraf blev, at man ikke gerne beskæftigede sig med byer, og ikke fandt emnet interessant. Bondenostalgi- en førte til, at man ikke fik udforsket den urbanisering, som faktisk foregik i Norge, mens den endnu var nutid.

Af lokalhistorikeren Richard Rodger fra Nottingham, som var inviteret til konferencen, har nordmændene imidlertid lært sig nu at stille det spørgsmål, der synes at have at have fået gnisterne til at fyge i lokalet under konferencen: Kan man forstå det sådan, at de værker i flere bind, der i disse år skrives om Bergens, Stavangers, Oslos og nu Trondheims historie, er tegn på, at virkeligheden omsider er ved at slå igennem i Norge? Er det for at afslutte og underbygge en helt nødvendig mentalitetsændring, at de norske byers styre for tiden poster penge i sådanne imponerende værker? Er nordmændene nu ved omsider at erkende, at en urbanisering har fundet sted, og at de ikke er gøgeunger i deres egen rede?

Kan man tillægge byhistorieforskningen en sådan ganske særlig betydning, bliver det unægtelig en påtrængende opgave for de historikere, der udfører den, at sørge for, at deres fag holder international standard. Det mener også Kirkhusmo, og han lader tillige skinne igennem, at nordmændene godt er klar over, at svenskerne ikke mener, at norsk forskning holder standarden. Opgaven bliver da på en gang på norsk vis at kunne holde på de glade amatører og at kunne arbejde på et teoribevidst niveau uden på svensk vis at jage læserne væk.

Den svenske byhistoriker Lars Nilsson fra Stockholm er indforstået med, at dette er opgaven, men vil gå lidt andre veje og hæfter sig ved, at man både i Sverige og i Danmark synes på vej bort fra enmandsværker om en bys hele historie. I stedet deler man op efter flere forfatte-

res særlige indsigt i bestemte emner og perioder. Hertil kommer, at man i Sverige i høj grad har fulgt den almindelige historievidenskabs svingninger mellem forskellige mønstre, som man kan betegne som alt fra paradigmer til modeluner. I hvert fald svingede svensk byhistorie i 1960'erne og 70'erne fra den ældre optagethed af topografiske og politiske aspekter til optagethed af økonomiske og sociale problemstillinger, ofte af marxistisk tilsnit. I 1980'erne og 90'erne har en mere humanistisk-kulturel tendens gjort sig gældende og fundet sine inspirationer i lingvistik og litteraturforskning. Sidstnævnte har Nilsson fundet inspirerende og af stor betydning, især fordi den historiske fortælling er blevet rehabiliteret, men han indser tillige, at en ny trend er på vej, inspireret af biologi og økologi.

Dansk byhistorieskrivning var i Trondheim repræsenteret ved Ole Degn, som citerer Jan Eivind Myhre for betegnelsen »den norske lokalhistoriemodel« om den praksis at få en lokalitets historie skrevet af en akademisk historiker, som griber opgaven an ved at konkretisere sin almene historieforståelse på den pågældende lokalitet. Den danske model har i de senere år været den, nok mest af økonomiske grunde, at fordele skrivningen af en bys historie på flere forfattere med ekspertise på hver deres område – som f.eks. i de nyere værker om Kalundborg, Odense og Aalborg. Ved den danske model ser Degn den fordel, at man får højt kvalificerede forfattere, men også den ulempe, at den mere eller mindre tilfældige konstellation af forfatterspecialer kommer til at bestemme fremstillingens struktur. Heroverfor anbefaler han »Århusmodellen«, som blev anvendt i den 1995-98 udgivne *Århus. Byens historie* i fire bind. Denne models princip er at opdele værket i kronologiske blokke, som så alle behandles i en firdelt struktur: by-

ens rum, byens mennesker, byens liv og byens styre. Med en sådan disponering håber man at opnå enmandsværkets konsekvens uden at forlise flerforfatterværkets sagkundskab. Om dette nåedes i Århusværket, skal ikke vurderes i nærværende anmeldelse, da værkets første bind blev skrevet af undertegnede sammen med arkæologen Hans Jørgen Madsen og Ole Degn selv. Sidstnævnte er et beskedent menneske, hvem det, selv omgivet af selvtilfredse nordmænd, ville ligge fjernt at forfalde til ros af egne bedrifter. Lars Nilsson tager dog næppe ganske fejl, når han i den afsluttende rundbordssamtale har forstået det sådan, at Danmarks bud på en moderne byhistorie er Århusmodellen. Anmelderen må tie; men medarbejderen ved Århushistorien tør glæde sig over, at en så fremtrædende svensk byhistoriker tager værket alvorligt.

Anmelderens foretrukne artikel i den fortrinlige bog skal nævnes til sidst. Den ungarske middelalderarkæolog Katalin Szende udreder i en både videnskabssteoretisk og fagligt elegant artikel, hvorledes hendes fag og historien har brug for hinanden, hvis der skal findes nyt at sige om ældre perioders byhistorie. I Tyskland findes der angiveligt stadig historikere, som forsøger at degradere arkæologien til en »Hilfswissenschaft«. Det standpunkt vil for den, der læser Szendes foredrag fra Trondheim, blive svært at forsvare. Måske er den erfaring, at samarbejdet arkæologer og historikere imellem skulle være specielt ømfindtligt, en tysk specialitet. I hvert fald erindrer anmelderen samarbejdet med Århusmodellens arkæolog som i enhver henseende givende og fornøjeligt. Samarbejdsglæden bør påpeges, ikke som en tom frase, men som en erfaring fra arbejdet under modellen. Den traditionelle danske model for byhistorier stiller større krav om samarbejdsevne end den traditionelle norske, og År-

husmodellen atter større krav end den hidtil gængse danske.

Det forekommer da relevant at oplyse, at selve modellen ikke er forfatterens værk, men redaktionens. *Århus. Byens historie* er i så henseende frem for alt redaktør Ib Gejls værk, og skal Århusmodellen blive »verdensberømt i hele Norden«, som Ole Degn afsluttende er inde på, bør det blive som Ib Gejlsmodellen. At nå så stor en udbredelse kan til gengæld efter Degns erfaringer blive vanskeligt nok. Thi nordboer har ikke for vane at tage hinandens byhistorier synderlig alvorligt. Under sin forberedelse er han løbet ind i den forhindring, at de norske byhistorier, bortset fra Oslos, ikke findes i danske biblioteker. Han gør ret i at påpege dette som en skandale og foreslår nedsat et udvalg, som skal besøge en udvekslingsordning mellem de nordiske lande, så byhistorieforfattere ikke skal nøjes med berømmelse i eget land eller egen by.

De indbyttede nordiske værker foreslår Ole Degn anbragt på Lokalhistorisk afdeling af Institut for Historie ved Københavns Universitet. Det under jeg gerne nævnte afdeling. Imidlertid er *Historie* jo et jysk tidsskrift, så jeg kan ikke tilbageholde et forslag om, at værkerne tillige simpelthen indkøbes og gøres tilgængelige på et bibliotek i Jylland. Byhistorie er forlængst også et jysk emne, for så vidt som de danske byers museum, Købstadsmuseet Den Gamle By, ligger i Århus, og byernes arbejdsoplysninger fra erhvervslivet opbevares i Erhvervsarkivet i Århus. Desuden findes i Århus to museer mere, som giver sig af med byhistorie, og tre arkæologiske universitetsinstitutter, hvorblandt landets eneste for middelalderarkæologi, samt en fortrinlig lokalhistorisk samling. Endelig findes på universiteterne i Aalborg og Århus historiske institutter, som just nu oplever en voldsom vækst i antallet af studerende og

dermed også af personale, samtidig med at en omfattende afløsning af trætte medarbejdere er begyndt i Århus.

Desuden findes i begge universitetsbyer forskningsbiblioteker, som gør deres bedste for at stille nødvendige arbejdsinstrumenter i form af litteratur til de mange forskende institutioners disposition. Det forekommer nu, da disse institutioners medarbejdere gennem deres deltagelse i en række byhistorier under »den danske model« har demonstreret evne til at virke sammen under en fælles vision, en nærliggende idé at lade samarbejdet udvikle sig videre. Til en begyndelse kunne man enten til Statsbiblioteket eller et andet bibliotek indkøbe nyere værker om emnet »urban history«, evt. søgt ved en særlig bevilling.

Inden for overskuelig fremtid burde noget sådant kunne udvikle sig til noget større som f.eks. samarbejde om en almindelig dansk byhistorie og/eller etablering af et frivilligt uddannelseselement i historikeruddannelserne, der kvalificerede nogle af kandidaterne til fortsat arbejde med byhistorie på videnskabeligt plan. Chancerne for succes burde være særlig gode i de jyske universitetsbyer, hvor det mere end andre steder ville have mening at udvikle en stillingskategori, der forpligtede sin indehaver til at anvende sin faglige fantasi i samarbejde med institutioner, der allerede findes.

Alt under den forudsætning, at byhistorie er et emne med fremtid og visioner i. Konferencerapporten fra Trondheim overbeviser om, at det er tilfældet.